

Výňatek z knihy

LOS V SRDCI EVROPY

Od klasických ke stíracím

Vydalo Nakladatelství Olympia, a.s.
SAZKA - OLYMPIA 2002
Edice Sazka
autor Ivo Kasal

JUDr. Ivo Kasal

(dvacátčtvrtý pokračování)

LOTERIE TŘÍDNÍ

Do roku 1918

Z hlediska hráče byl herní plán skutečně velmi přitažlivý, neboť na výhry bylo určeno neobvyklých 75 % celkové herní jistiny vytištěných losů, tedy o 5 % víc, než povoloval zákon pro dřívější třídní loterii rakouskou. Ostatní zůstalo nezměněno, takže 1. československá třídní loterie byla rozvržena do pěti tříd, s losy celými, jejich čtvrtinkami a osminkami. Čtvrtiny byly označeny písmeny A, B, C, D a Osminy písmeny a, b, c, d, e, f, g, h. Možné obavy z chování hráčů a přitažlivosti zahraničních loterií nebo taktický záměr vedly ministerstvo financí ke stanovení relativně nízkého počtu vydávaných celých losů, kterých bylo jen 60 000. Tato suma byla dokonce pod počtem objednávek prodejen, takže vznikla iluze jisté „nedostatkovosti“. Základním náborovým trhákem byla i skutečnost, že ze 60 000 losů jich měla být rovná polovina výherních. Dobrým nápadem bylo i stanovení nejnižší výhry na cenu losu

dané třídy, což znamenalo, že se vracely alespoň peníze zaplacené za tažený výherní los, nebo byl hráči nabízen „volný los“ pro další účast ve hře.

Prodej losů byl svěřen prodejnám třídní loterie. Vztahy mezi nimi a Loterním ředitelstvím upravovaly Předpisy pro zřizování a vedení prodejen třídní loterie vydané a schválené ministerstvem financí. Podle přeskakování od tématu k tématu a úpravou stejného problému na více místech předpisu bez jakékoli vnitřní logiky lze soudit, že je netvořil odborník a patrně vznikaly pod velkým časovým tlakem na základě dřívějších rakouských předpisů. Jinak si sotva vysvětlíme používání výrazně nedemokratických postupů a hlavně arogantní formulace jasně demonstrující převahu úředníka nad obyčejným člověkem. Přes určitý vývoj však zůstala pravidla stejná až do zániku třídní loterie. Jejich základním rysem byla trvalá nejistota provozovatelů prodejen,

vyplývající z řady (moderně bychom řekli prokorupčních) formulací. Např.: Státní správa má právo kdykoli tyto předpisy změnit.

Zájemce o prodejnu podával písemnou žádost, obsahující závazek k odběru určitého počtu losů. Současně písemně akceptoval uvedené předpisy jako základ pro spolupráci s ředitelstvím. Ve své žádosti musel prokázat, že je svéprávný a tzv. zachovalý, má přiměřené vzdělání, potřebné jazykové znalosti a není závislý na služebním poměru. Značnou roli hrál také fakt, zda byl schopen složit potřebnou jistinu a zda disponoval přiměřeným provozním kapitálem. Úřad také zkoumal, zda splnil podmínku, že společně s prodejem losů nesmějí být v jedné a téže

místnosti provozovány jiné hlavní nebo vedlejší obchody a zaměstnání. Výjimku z tohoto ustanovení měly samozřejmě banky, bankovní a peněžní závody, peněžní ústavy a jiné obchody nebo zaměstnání, které uznalo ředitelství za slučitelné s prodejem losů. Po přezkoumání žádosti byl žadateli vydán dekrét pro jednu třídní loterii, a to revolvingovým způsobem. Nepoužila-li totiž státní správa včas svého práva k výpovědi, prodloužilo se propůjčení prodejny mlčky i pro loterii další. Byla-li smlouva vypovězena nebo nebyla-li prodloužena, nevznikl provozovateli nárok na náhradu žádné škody. Majitelé prodejen nebyli státními zaměstnanci, pouze partnery státní správy v obchodním styku, stát za ně žádným způsobem neodpovídal a neručil a to se týkalo i jejich zaměstnanců.

Majitelé prodejen ani jejich zaměstnanci to neměli jednoduché. Existovala řada povinností a zákazů. Tak se třeba nesměli činně ani kapitálově, přímo nebo nepřímo podílet na vedení prodejny třídní loterie náležející jinému majiteli. Totéž platilo i o členech jejich rodin, pokud se ovšem již nejednalo o osoby hospodářsky samostatné. Porušení tohoto zákazu, jakož i jakékoli snahy o obcházení tohoto ustanovení byly stíhány podle závažnosti případu buď výpovědí, nebo okamžitým odnětím dekretu jednoho nebo obou zúčastněných subjektů. Počet a umístění

prodejen určovala přímo státní správa podle svého volného uvážení. Vodítkem jí byly zkušenosti s odbytem losů v dané lokalitě, která se nemusela krýt s jejím politicko-správním rozdělením.

Ředitelství vydávalo prodejnám losy pouze na pevný účet a nepřijímalo přidělené losy zpět ani v I., ani v dalších třídách.

Neprodané losy tedy hrály na účet prodejny. Před každou loterií, ve lhůtě stanovené ředitelstvím, musely prodejny přihlásit přesný počet losů požadovaných pro příští loterii. Přihláška byla závazná a prodejna musela losy odebrat. Losy byly prodejnám předávány ve složkách po 25 kusech. Nejmenší počet na

jednu prodejnu činil 50 kusů. Prodejny směly prodávat jen losy, které obdržely přímo od ředitelství. Pokud s tím ředitelství souhlasilo, mohly být losy přenechány i jiné prodejně. Předávající s přejímajícím však vždy společně ručili za zaplacení kupní ceny přenechaných losů. V V. třídě loterie bylo výjimečně dovoleno přenechat losy jiné prodejně i před udělením povolení, ovšem jen v tom případě, že by hrozila škoda. Následně však bylo zapotřebí o souhlas požádat a náležitě zdůvodnit, proč se tak stalo. Státní loterijní správa byla nekompromisní a velmi přísná. Administrativní náročnost třídní loterie dokládá i skutečnost, že přenechávající i přejímající museli ředitelství v podstatě ihned

zaslat podepsaný seznam přenechaných losů s udáním jejich čísel a písmen. Ponechání a převzetí losů bez uděleného povolení nebo schválení bylo trestáno jako neoprávněný odbyt losů a přenechávající prodejna byla státní správě plně zodpovědná za veškeré následné jednání s přenechanými losy.

Loterijní úředníci byli také tvůrci nových českých slov a odborných pojmů, takže nepřekvapí, že poptavárna nebyla jen úřednická hantýrka, ale oficiální název oddělení Loterního ředitelství evidujícího nabídku

a poptávku neumístěných losů, jehož pracovní náplní bylo kontaktovat jednotlivé prodejny za účelem vzájemného přesunu losů. Povinností prodejen bylo oznamovat poptávku a nabídku poptavárně včas, tedy ihned po I. nebo II. třídě, když prodejna zjistila, že již nemůže přidělené losy umístit. Prodejna, která losy nabídla, však nabídkou k přenechání nebyla vázána a pokud si našla kupce, mohla jimi dále disponovat. Prodejna byla povinna složit za každý přidělený los jistinu v částkách, které se měnily s cenou celého losu, a to s přírážkou, jejíž výše však nesměla přesahovat určité procento uvedené částky.

Jistina mohla být složena v dlužních úpisech Československé republiky nebo v jiných cenných papírech, které byly podle platných předpisů způsobilé k ukládání sirotčích peněz anebo ve vkladních knížkách ústavů požívajících sirotčí jistoty. Jistinu bylo zapotřebí složit u centrály Poštovní spořitelny v Praze, a to na základě písemného poukazu Loterního ředitelství, jehož opis byl současně zaslán jmenovanému ředitelství spořitelny. Pokud by kursoví hodnota cenných papírů tvořících jistinu poklesla v době ručení o více než 10 %, byla Poštovní spořitelna povinna vyrozumět o tom Loterní ředitelství, které rozhodlo o doplnění jistiny. Jistinu složitel odevzdal Poštovní spořitelně s tzv. složním listem, tj. seznamem cenných papírů udávajícím jejich jmenovitou hodnotu, druh, počet kusů, série a čísla jednotlivých kusů a nejbližší splatný kupon.

Seznam také musel obsahovat jméno, stav

a úplnou adresu prodejny, pro kterou se jistina skládala, jakož i účel depozita a označení, že cenné papíry jsou skládány pro Ředitelství státních loterií.

Tehdejší loterijní úprava se od současné úpravy skládání jistiny výrazně lišila, neboť umožňovala, aby složitелеm nebyla osoba, které byla jistina předepsána. Skládala-li ji tedy za ni osoba třetí (např. peněžní ústav), muselo být vedle složního listu připojeno také věnovací prohlášení, ve kterém bylo způsobem vylučujícím pochybnost uvedeno, kdo je vlastníkem skládaných cenných papírů. Prohlášení také muselo obsahovat nepodmíněný souhlas vlastníka s tím, že úřad může použít jistiny k uspokojení nesplněných povinností a závazků anebo pohledávek, k jejichž zajištění jistina byla zřizována. Nebylo-li takové prohlášení připojeno, nebo

nebylo-li v něm vlastnictví ke složeným hodnotám přesně vyznačeno, považovala Poštovní spořitelna za vlastníka cenných papírů subjekt, jemuž byla jistina předepsána. Nesložila-li prodejna jistinu do osmi dní ode dne, kdy obdržela poukaz ředitelství, Poštovní spořitelna ji upomenula. Nevyhověla-li prodejna této výzvě ani v dalších osmi dnech, vrátila Poštovní spořitelna poukaz Loternímu ředitelství. Složení jistiny potvrzovali Poštovní spořitelna a složitel podpisem poukazu vydaného ředitelstvím. Cenné papíry byly vyznačeny v potvrzení podle druhu, v jmenovité hodnotě a kursu, v němž byly převzaty. Pro cenné papíry převzaté jako jistina zřídila Poštovní spořitelna depozitní účet, na němž poznamenala, že cenné papíry jsou vázány pro Loterní ředitelství.

(pokračování příště)

